

Vragen en antwoorden op veel gestelde vragen over de kadeversterkingen in de Alblasserwaard & Vijfheerenlanden

Algemeen

Inleiding

Een groot deel van de boezemkades blijkt niet te voldoen aan de veiligheidsnorm. Ze zijn bijvoorbeeld niet hoog of sterk genoeg. Ook werkt het watersysteem niet goed meer bij langdurige en intensieve neerslag. Er ontstaan dan problemen bij het afvoeren van het water. De verwachting is dat door klimaatverandering er steeds vaker problemen zijn op het gebied van wateroverlast maar ook droogte. Het waterschap heeft hiervoor oplossingen bedacht en deze vastgelegd in een visie voor zichtjaar 2050. In deze visie staat hoe het watersysteem en de boezemkades op orde worden gebracht en waarom. Dit doen we binnen het Gebiedsprogramma A5H. De twee grootste projecten in het gebiedsprogramma gaan over maatregelen in het watersysteem en over kadeversterkingen.

Wat houdt het project kadeversterkingen Alblasserwaard en Vijfheerenlanden in?

De boezemkades die ook na de verbeteringen aan het watersysteem nog steeds niet hoog of sterk genoeg zijn moeten op orde worden gebracht. Het waterschap bepaalt welk deel van de boezemkades de komende jaren versterkt moet worden en op welke manier dat het beste gedaan kan worden. Daarbij wordt rekening gehouden met lokale omstandigheden en met de inbreng van belanghebbenden zoals omwonenden, grondeigenaren, belangenorganisaties en andere overheden.

Een bijzonder onderdeel van het project is de aanleg van een ecologische verbindingszone (EVZ). De provincie Zuid-Holland heeft als doel langs een deel van de boezemkades in de Alblasserwaard (langs Achterwaterschap, deel Ammersche Boezem en Dwarsgang) een EVZ in te richten. Het creëren van meer natuur is een van de doelen van de provincie Zuid-Holland. Het is handig deze provinciale opgave gelijktijdig mee te nemen met het versterken van de kades. Zo beperken we overlast voor de omgeving en maken we werk met werk door alles in één keer te doen.

Het totale project, het versterken van de kades en de aanleg van een ecologische verbindingszone, duurt enkele jaren.

Uit welke fasen bestaat het project?

Gezien de omvang van alle kadeversterkingen die nog moeten plaatsvinden, is het project opgedeeld in twee delen: tranche 1 en tranche 2. Elke tranche doorloopt 3 fasen:

1. **Verkenningfase:** deze is in 2019 gestart en bestaat uit nauwkeurig onderzoek naar een deel van de afgekeurde boezemkades. In deze fase bepalen we welk deel van de kades versterkt moeten worden en welk deel nog niet. Eind 2021 neemt het bestuur hierover een besluit.
2. **Planuitwerkingsfase:** deze fase start begin 2022 en bestaat uit het gedetailleerd ontwerpen van de kadeversterking en het voeren van gesprekken met direct belanghebbenden om wensen op te halen. Ook worden in deze fase de benodigde vergunningen voorbereid.
3. **Uitvoeringsfase:** dit is de laatste fase en hierin vindt de uitvoering plaats.

Hoe urgent is de versterking? Moeten we ons zorgen maken over de waterveiligheid?

De beoordelingscriteria zijn erg strikt en zijn bedoeld om een eerste schifting te maken tussen kades die in orde zijn en kades die verder onderzocht moeten worden. Het deel van de kades dat niet voldeed aan de normen, is de afgelopen jaren nader onderzocht. Op twee locaties was sprake van urgentie. Inmiddels is een kadeversterking uitgevoerd bij de Molenkade in Groot-Amers en bij een deel van de kade langs de Giessen in Noordeloos. De overige trajecten die afgekeurd waren vormen geen direct risico. Voor het deel dat duidelijk niet sterk of hoog genoeg is voeren we de komende jaren een kadeversterking uit. De overige trajecten hoeven helemaal niet of pas op langere termijn versterkt te worden.

Worden alle kades in één keer op orde gebracht?

Nee, dit gebeurt niet in één keer. Het waterschap heeft er voor gekozen te starten met het deel van de boezemkades dat vooral in landelijk gebied ligt. Deze kades zijn minder complex om te versterken dan de kades gelegen in bewoond gebied (langs de Alblas en de Giessen). We kunnen kennis en ervaring van de kadeversterkingen in het landelijk gebied gebruiken voor de kadeversterkingen in de complexe, bewoonde gebieden. De kades in de dicht bewoonde gebieden worden pas in de tweede versterkingsronde (tranche 2) op orde gebracht. De uitvoering van die versterkingen doen we in de periode 2028-2030.

Vragen over de kansrijke alternatieven

Hoe wordt bepaald op welke manier de kades versterkt gaan worden?

Dit doen we door eerst in kaart te brengen welke mogelijkheden er allemaal zijn om de boezemkades te versterken. Dit noemen we de mogelijke alternatieven. Vervolgens onderzoeken we welke versterkingsmethode het beste is door in stappen de niet logische of minder wenselijke opties te laten afvallen. Een alternatief is bijvoorbeeld niet wenselijk omdat het slecht uitpakt voor de natuur of landbouw, of het is simpelweg moeilijk uitvoerbaar of erg duur. Na een eerste selectie waarin de duidelijk slechtere opties afvallen blijven de kansrijke alternatieven over. Voor de kansrijke alternatieven doorlopen we een zogenaamd afwegingskader. We gaan dan kijken naar een aantal belangrijke criteria, zoals betaalbaarheid, duurzaamheid, veiligheid en draagvlak. De versterkingsmethode die hiervan als beste uit de bus komt voor dat specifieke kadevak, noemen we het voorkeursalternatief (VKA).

Welke kansrijke alternatieven zijn er?

De kansrijke alternatieven zijn:

- Traditioneel: een grondoplossing volgens de gangbare uitgangspunten (sober maar doelmatig ontwerp) voor een veilige kade, die voldoet aan de huidige of toekomstige toetsnorm.
- Medegebruik: een grondoplossing waarbij het ontwerp wordt afgestemd op het realiseren van mogelijkheden voor (agrarisch) medegebruik.
- Ecologie: een grondoplossing die gericht is op het realiseren van ecologische meerwaarde passend bij de gewenste ecologische verbindingzone.
- Eigendom WSRL: een grondoplossing waarbij het ontwerp wordt afgestemd op het beschikbare eigendom van het waterschap. Bij dit alternatief is geen grondverwerving nodig.
- Basis onderhoudsprofiel: dit is een grondoplossing waarbij het kadeprofiel wordt uitgewerkt op basis van de uitgangspunten voor een optimaal beheer en onderhoud vanuit de afdeling Beheer & Onderhoud van het waterschap.

- Constructie: in dit alternatief wordt een constructieve oplossing, bijvoorbeeld een damwand, toegepast in de kruin van de kade of aan de onderzijde van het binnentalud.

Is er aandacht voor biodiversiteit in de niet-ecologische alternatieven?

In 2021 hebben we onderzocht hoe we de boezemkades op zo'n manier kunnen beheren dat een bijdrage wordt geleverd aan biodiversiteit. In de planuitwerkingsfase wordt verder onderzocht of het wenselijk is nadere eisen op te nemen aan het uiteindelijke ontwerp voor het stimuleren van de biodiversiteit. Alle kansrijke alternatieven bieden daar nog ruimte voor.

Houden jullie rekening met belangen van omwonenden en grondeigenaren in de keuze voor een variant?

Zowel in de stap van mogelijke naar kansrijke alternatieven als in de selectie van een voorkeursalternatief wordt rekening gehouden met de belangen van omwonenden en grondeigenaren. Mogelijke alternatieven die erg veel ruimte kosten zijn bijvoorbeeld al afgevallen. De effecten van een alternatief op omgevingsfactoren zoals bebouwing, natuur en landschap worden meegenomen in de afweging. Het draagvlak van direct belanghebbenden is een van de onderdelen die we meewegen in de keuze voor een voorkeursalternatief.

Is het voorkeursalternatief precies hoe de kade eruitziet na de versterking?

Nee, niet exact. Een voorkeursalternatief geeft een principerichting aan voor de planuitwerkingsfase. Sommige voorkeursalternatieven kunnen we alleen uitvoeren met medewerking van de grondeigenaar. Deze voorkeursalternatieven kunnen dus nog veranderen naar een ander voorkeursalternatief dat minder ruimte kost. Bij alle voorkeursalternatieven is nog ruimte voor optimalisatie. Die optimalisatie wordt in de planuitwerkingsfase gedaan. De reacties van belanghebbenden nemen we zoveel mogelijk mee in de optimalisatie van de voorkeursalternatieven. Bovendien is in sommige gevallen ook maatwerk mogelijk om specifieke wensen te realiseren. In de planuitwerkingsfase hebben we daarom nauw contact met direct belanghebbenden.

De kansrijke alternatieven zien er 'kaal' uit. Nu staan er bomen op de kade. Komen deze terug?

In de planuitwerkingsfase gaan we nauwkeurig kijken wat er moet gebeuren met objecten, waaronder bomen, die op of in de buurt van de kade staan.

In het ecologisch alternatief komen bomen en struiken terug. De kadeveiligheid wordt bij dit alternatief gegarandeerd doordat er op het benodigde kadeprofiel een extra laag grond, een zogenaamde leeflaag van 1 m, wordt aangebracht. In de verdere uitwerking van het ontwerp van de EVZ wordt ook nader onderzocht of en waar er bomen en struiken op de kade kunnen worden geplant.

Wat betekent de kadeversterking voor de tuinen, huizen, agrarische percelen etc.? Welke hinder is er tijdens de realisatie?

Een uitvoering is nooit zonder hinder. De situatie per perceel is natuurlijk anders en heel erg afhankelijk van wat voor voorzieningen er allemaal in de buurt van de kade staan. Per eigenaar zullen afspraken gemaakt worden over gebruik en herstel van het perceel, de oprit, de tuin, etc. Maar voor we zover zijn, moet er eerst meer inzicht zijn voor de maatregel zelf.

Wordt er een nulmeting gedaan in verband met het risico op eventuele scheuren in de woning?

Als er dicht langs de kades kwetsbare bebouwing staat, dan is dat zeker een aandachtspunt. Dit soort zaken bespreken we tijdens keukentafelgesprekken.

Zijn er blijvende effecten voor het gebruik van de kade?

Groene kades blijven groen, verharde kades blijven verhard. Wel kan het binnentalud anders gebruikt worden. Bij het ecologisch alternatief wordt dit bijvoorbeeld aangepast met het oog op de flora en fauna.

Wat zijn de effecten op natuur (flora, fauna) en waterkwaliteit?

De maatregelen in de Alblasserwaard vinden plaats buiten het Natura 2000-gebied Donkse Laagten. De versterkingsmaatregelen in de Zouweboezem (Vijfheerenlanden) vinden wel gedeeltelijk plaats binnen het Natura 2000-gebied. De werkzaamheden veroorzaken echter weinig tot geen schade aan de natuurwaarden. Wel laten we in de planuitwerkingsfase nog extra natuuronderzoek uitvoeren. Op die manier weten we heel goed welke plantensoorten voorkomen op en bij de kades die versterkt moeten worden.

We verwachten geen negatieve effecten op de waterkwaliteit. Om de waterkwaliteit te verbeteren gaan we op sommige plaatsen natuurvriendelijke oevers aanleggen.

Moeten er woningen of bedrijfspanden worden gesloopt voor de kadeverbetering?

De kades die nu worden onderzocht zijn veelal groene kades met weinig bebouwing. Op enkele plekken (en dan met name bij Goudriaan en Groot-Ammers) is wel sprake van bebouwing. Op dit moment hebben we de ontwerpen voor deze locaties nog niet beschikbaar. Ons uitgangspunt is dat er geen bebouwing gesloopt hoeft te worden.

Krijgen eigenaren grond op een andere locatie terug als er grond wordt ingeleverd?

Daar waar we grond nodig hebben, streven we ernaar om de grond te ruilen. Het waterschap is zich ervan bewust dat agrariërs liever geen grond inleveren. We weten echter nooit van tevoren of koop of ruil gaat lukken. We streven altijd naar minnelijke overeenstemming want het waterschap wil liever geen gronden onteigenen.

Vragen over de Ecologische Verbindingszone

Wat is een Ecologische Verbindingszone (EVZ)?

Een ecologische verbindingszone is een verbinding tussen natuurgebieden. Dergelijke verbindingen maken deel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, vroeger de Ecologische Hoofd Structuur). Ecologische verbindingszones worden aangelegd om het verplaatsen van dieren en planten tussen natuurgebieden mogelijk te maken. Dit gaat de versnippering van natuur en het geïsoleerd raken van dier- en plantensoorten tegen.

Kunnen grondeigenaren langs een EVZ een rol spelen bij de aanleg of onderhoud?

Het waterschap onderzoekt in 2022, samen met de provincie Zuid-Holland en belangenorganisaties zoals Collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden en den Hâneker, of dit tot de mogelijkheden behoort.

Voor de stapstenen die langs de EVZ gerealiseerd moeten worden, is al wel bekend dat particulieren hiervoor subsidie krijgen wanneer ze zorgen voor de aanleg en het beheer.

Is een perceeleigenaar verplicht om grond af te staan voor de realisatie van de EVZ?

Voor de aanleg van de EVZ zal het waterschap geen grond onteigenen. Grondverwerving gebeurt op vrijwillige basis. Het ecologisch alternatief is daarom een van de kansrijke alternatieven die nog kunnen veranderen in een ander alternatief, daar waar de grondeigenaar niet mee wil werken aan het verwerven van de benodigde grond. Overigens zijn er wel mogelijkheden voor grondeigenaren om bij te dragen aan de EVZ zonder dat daarvoor de grond verkocht moet worden. In de keukentafelgesprekken in de planuitwerking kan dat verder worden toegelicht.

Vragen over specifieke delen van de te versterken kades

Waarom ligt de ecologische zone aan de zuidkant van de Dwarsgang? Aan de noordkant heb je toch een betere verbinding met het ecologisch gebied?

Dat heeft te maken met de agrarische verkaveling. Aan de zuidkant liggen minder huiskavels waardoor we verwachten dat de aanleg van een ecologische verbindingzone hier meer kans van slagen heeft. Om deze reden is in de samenwerkingsovereenkomst tussen Waterschap Rivierenland en de provincie Zuid-Holland dit gebied aangewezen als het zoekgebied voor de EVZ. Dat neemt niet weg dat als grondeigenaren aan de noordkant van de Dwarsgang bereid zijn grond ecologisch in te richten en te beheren, het waterschap en de provincie daarover graag in overleg gaan.

Betekent een kadeversterking dat de waterstand in de Zouweboezem omhoog gaat?

Nee, de waterstand gaat dan niet omhoog. Dit project houdt geen verband met een eventuele peilwijzigingen van de Zouweboezem en gaat uit van het nu vastgestelde peilbeheer.